

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЯРОСЛАВА МУДРОГО

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПРАВОВИХ НАУК УКРАЇНИ

**ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ
АСПЕКТИ РЕАЛІЗАЦІЇ
ЕКОЛОГІЧНОГО, ЗЕМЕЛЬНОГО,
АГРАРНОГО ПРАВА В УМОВАХ
СТАЛОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ**

Матеріали «круглого столу»
(Харків, 2 грудня 2016 року)

Міністерство освіти і науки України
Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого
Національна академія правових наук України

**ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ
АСПЕКТИ РЕАЛІЗАЦІЇ
ЕКОЛОГІЧНОГО, ЗЕМЕЛЬНОГО,
АГРАРНОГО ПРАВА В УМОВАХ
СТАЛОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ**

Матеріали «круглого столу»

(Харків, 2 грудня 2016 року)

За загальною редакцією професора *А. П. Гетьмана*

Харків
«Право»
2016

УДК 349.6(477)
ББК 67.307(4УКР)
Т33

*За зміст та якість матеріалів
відповідальність несуть автори публікацій*

Теоретичні та практичні аспекти реалізації екологічного, земельного, аграрного права в умовах сталого розвитку України : матеріали «круглого столу» (Харків, 2 груд. 2016 р.) / за заг. ред. А. П. Гетьмана. – Х. : Право, 2016. – 328 с.

ISBN 978-966-937-103-4

Збірник містить тези наукових доповідей учасників «круглого столу», що відбувся у м. Харкові 2 грудня 2016 р.

Розраховане на науковців, фахівців у галузі права, студентів юридичних вищих навчальних закладів та всіх, хто цікавиться питаннями екологічного, земельного та аграрного права України.

УДК 349.6(477)
ББК 67.307(4УКР)

ISBN 978-966-937-103-4

© Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого, 2016

© Оформлення. Видавництво «Право», 2016

Румянцев Ф. П.

ПРАВОВЫЕ ПРОБЛЕМЫ ЗАЩИТЫ ВОДНЫХ ОБЪЕКТОВ
ОТ МАССОВЫХ КОТТЕДЖНЫХ ЗАСТРОЕК
В ВОДООХРАННЫХ ЗОНАХ181

Савчук О. О.

ІНВЕСТИВАННЯ ЛІСІВ: АНАЛІЗ ЧИННОГО
ЗАКОНОДАВСТВА185

Сидор В. Д.

ПРОСТОРОВЕ ПЛАНУВАННЯ ВИКОРИСТАННЯ ЗЕМЕЛЬ
ЯК ПЕРЕДУМОВА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО
РОЗВИТКУ188

Соколова А. К.

ПИТАННЯ ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВИКОРИСТАННЯ
ВОД.....190

Статівка А. М.

ЩОДО ПОСИЛЕННЯ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ
У СФЕРІ СТРАХУВАННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ
ПРОДУКЦІЇ З ДЕРЖАВНОЮ ПІДТРИМКОЮ194

Сустюков Є. П.

ДЕЯКІ АСПЕКТИ МІЖНАРОДНО-ПРАВОВОГО
РЕГУЛЮВАННЯ ЕКОСИСТЕМНОГО ПІДХОДУ198

Ткаченко О. М.

ЩОДО ВІДНОВЛЕННЯ ПРИРОДНИХ РЕСУРСІВ:
АНАЛІЗ ТЕНДЕНЦІЙ РОЗВИТКУ ЕКОЛОГІЧНОГО
ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ ТА ЄС201

Уркевич В. Ю.

ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАВА
НА ВЕДЕННЯ ОСОБИСТОГО СЕЛЯНСЬКОГО
ГОСПОДАРСТВА204

Устюкова В. В.

СОХРАНЕНИЕ ЗЕМЕЛЬ СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННОГО
НАЗНАЧЕНИЯ КАК ФАКТОР ОБЕСПЕЧЕНИЯ
УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ.....206

Федорович В. І.

ДО ПИТАННЯ ПРО ЮРИДИЧНУ ДОЛЮ ЗЕМЕЛЬ
ЛІКВІДОВАНИХ НАСЕЛЕНИХ ПУНКТИВ209

Суєтнов Євгеній Павлович
кандидат юридичних наук, доцент
кафедри екологічного права
Національного юридичного
університету
імені Ярослава Мудрого

ДЕЯКІ АСПЕКТИ МІЖНАРОДНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЕКОСИСТЕМНОГО ПІДХОДУ

Центральним пунктом глобальних змін у навколишньому середовищі, які сталися за останні 50–100 років, є руйнування природних екологічних систем на значних морських і суходільних територіях.

Екологічна система, або екосистема – біологічна система, що складається зі спільноти живих організмів, середовища їх існування, системи зв'язків, що здійснюють обмін речовиною та енергією між ними. Отже, екосистема – це сукупність живих організмів, які пристосувалися до спільного проживання в певному середовищі існування, утворюючи з ним єдине ціле.

Значення екосистем складно переоцінити, адже вони по суті є гарантом стабільності довкілля, найважливішою структурною одиницею навколишнього світу, фундаментом життя. Проте хижацька господарська діяльність людини призвела до істотного руйнування природних екосистем, що загрожує біосфері найкатастрофічнішими наслідками. Руйнування природних екосистем підриває основи існування багатьох видів і їх угруповань, частина яких вже зникла з лиця Землі, а інша перебуває на межі вимирання.

З урахуванням функцій екологічних систем у природі та їх значення для підтримання її сприятливого стану особливої актуальності набуває проблема збереження та відновлення екосистем для забезпечення сталого розвитку. Саме із цих міркувань у міжнародному екологічному праві виникла і поширилась у 90-х рр. ХХ ст. концепція екосистемного підходу.

Уперше екосистемний підхід було запроваджено в рамках Конвенції про охорону біологічного різноманіття 1992 р. Незважаючи на те, що в самому тексті міжнародно-правового акту екосистемний підхід прямо

не передбачено, існує низка рішень нарад Конференції Сторін Конвенції щодо цього питання.

Станом на грудень 2016 р., усього було проведено 12 нарад Конференції Сторін Конвенції, де обговорювалися питання, які так чи інакше стосувалися екосистемного підходу. Проте найпродуктивнішою щодо цього виявилась саме п'ята нарада, яка проходила в м. Найробі (Кенія) з 15 по 26.05 2000 р., оскільки на її першому засіданні, 15 травня, Конференція затвердила порядок денний, де серед міждисциплінарних питань був виділений п. 17.1. «Екосистемний підхід: прийняття принципів». А вже на п'ятому засіданні наради Конференції Сторін, 26 травня, було прийняте рішення V/6 «Екосистемний підхід», у додатку до якого є опис екосистемного підходу (розд. «А»), перелік його принципів (розд. «В») та практичні рекомендації щодо його застосування (розд. «С»).

Згідно з розд. «А» додатку екосистемний підхід являє собою стратегію комплексного управління земельними, водними та біологічними ресурсами, яка забезпечує їх збереження та стале використання на справедливій основі. Його підґрунтям є певні наукові методології, що охоплюють усі рівні біологічної організації, включаючи процеси, функції та взаємозв'язки між організмами та навколишнім середовищем. Також екосистемний підхід визнає, що люди з усім їхнім культурним різноманіттям є невід'ємною частиною екосистем.

У розд. «В» додатку перераховані 12 принципів екосистемного підходу, які є взаємопов'язаними, взаємодоповнюючими та мають застосовуватися як єдине ціле. Це такі принципи: 1) визначення завдань управління екосистемами суспільством; 2) максимальна децентралізованість управління екосистемами; 3) врахування впливу на суміжні або будь-які інші екосистеми; 4) управління екосистемами в економічному контексті; 5) забезпечення збереження структури і функцій екосистеми; 6) управління екосистемами в межах їхнього природного функціонування; 7) застосування екосистемного підходу в певних масштабах; 8) довготривалість цілей управління екосистемами; 9) врахування неминучості змін екосистем; 10) забезпечення рівноваги між збереженням та використанням біорізноманіття; 11) врахування інформації; 12) залучення зацікавлених сторін.

Щодо практичних рекомендацій із застосування екосистемного підходу, то вони, як було зазначено, закріплені у розділі «С» додатку. Усього їх п'ять, а саме: 1) орієнтація на функціональні взаємозв'язки та процеси в екосистемах; 2) сприяння справедливому користуванню благами; 3) використання стратегії адаптивного управління екосистемами; 4) здійснення управління за допомогою заходів, співрозмірних питанню, яке вирішується, та шляхом максимальної децентралізації; 5) забезпечення міжвідомчої взаємодії.

Окрім цього, у рішенні V/6 вказано, що екосистемний підхід не підміняє інші стратегії управління, такі як біосферні заповідники, охоронювані райони та програми зі збереження окремих видів, а також підходи, що здійснюються в межах національної стратегії та законодавчих структур. Він повинен сприяти інтеграції всіх підходів та інших методів для вирішення комплексних проблем. Не існує єдиного шляху впровадження екосистемного підходу, бо це залежить від місцевих, районних, національних, регіональних або глобальних умов.

Важливість збереження та відновлення природних екосистем на території нашої держави виражена в Основних засадах (стратегії) державної екологічної політики в Україні на період до 2020 р., затверджених Законом України від 21.12.2010 р. У цьому акті закріплюється, що збереження природних екосистем є метою національної екологічної політики України, для чого передбачається здійснення низки заходів: відновлення екосистеми Чорного й Азовського морів, проведення інформаційно-просвітницької кампанії щодо цінності екосистемних послуг, здійснення екосистемного планування, впровадження екосистемного підходу в управлінську діяльність, адаптація законодавства України у сфері охорони довкілля відповідно до вимог директив Європейського Союзу.

З огляду на викладене, вважаємо, що пріоритетним напрямом подальшого розвитку правового регулювання екологічних відносин в Україні має стати широке та послідовне впровадження принципів та практичних рекомендацій із застосування екосистемного підходу, вироблених у рішенні V/6 на п'ятій нараді Конференції Сторін Конвенції про охорону біологічного різноманіття.